

УДК 378.046

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДВИЩЕННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Гапонова Олена Юріївна

м.Одеса

Українське суспільство на шляху до інтеграції у європейську спільноту вимагає реформування національної системи освіти, підвищення професійної компетентності педагогічного складу всіх ланок, вчителів початкової школи зокрема. Шляхи вдосконалення форм і засобів діяльності підрозділів післядипломної освіти для досягнення цієї мети розглядаються у статті.

Ключові слова: професійна компетентність, інформатична компетентність, післядипломна освіта, дистанційне навчання.

Інтеграція України до європейського та світового співтовариства вимагає реформування національної системи освіти, що є однією з фундаментальних передумов розвитку в умовах переходу до постіндустріального інформаційного суспільства. Це зумовлює необхідність пошуку нових, інноваційних підходів до процесу професійної підготовки викладачів. Вирішення проблеми підготовки кваліфікованих фахівців відповідно до вимог міжнародних стандартів є неможливим без впровадження випереджувальних змін у систему післядипломної педагогічної освіти педагогічних працівників загалом та вчителів початкової школи зокрема.

Як зазначав С.Ніколаєнко: "Післядипломна педагогічна освіта є пріоритетною галуззю, це постійно діюча ланка у національній системі безперервної освіти, яка має забезпечити фахове удосконалення спеціалістів, індивідуальне самостійне навчання людини незалежно від віку" [3]. Систематичне підвищення кваліфікації педагога є необхідною умовою підтримання рівня його професійної компетентності, адже у сфері освіти відбуваються інтенсивні процеси формування нових інформаційних ресурсів і надання нових освітніх сервісів, зокрема, пов'язаних з впро-

вадженням інформаційно-комунікаційних технологій. Тому, формування та актуалізація (підвищення) інформатичної компетентності вчителів постає одним із основних завдань сучасної післядипломної педагогічної освіти.

Крім того, післядипломну освіту слід розглядати не тільки як систему підвищення кваліфікації та перепідготовки дипломованих спеціалістів, а й як форму освіти дорослих, виходячи з їх індивідуальних потреб у здобутті певних знань, напрацюванні навичок і умінь, особистісного і професійного зростання. [6].

Тому *метою статті* обрано проблему формування інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів початкової школи.

Традиційна схема перепідготовки вчителів, за якої вони раз на декілька років проходять експрес-перепідготовку з відривом від основної діяльності, в умовах стрімкої зміни самої системи освіти вже не може задовольнити потреби ні школи, ні суспільства. Вимога постійного підвищення кваліфікації вчителів обумовлює необхідність широкого залучення нових форм навчання у цей процес, до яких відносимо і дистанційне навчання.

Дистанційне навчання трактується як цілеспрямований процес взаємодії між собою суб'єктів навчання на всіх його етапах. Цей процес не залежить від їх розташування в просторі й часі та базується на використанні широкого спектра традиційних засобів і засобів інформаційно-комунікаційних технологій та реалізується в певній дидактичній системі. На думку О.Хмель, дистанційна освіта – це система, в якій реалізуються процеси дистанційного навчання, виховання і, як результат, розвиток особистості з позитивними якостями з точки зору суспільства, держави та загальнолюдських цінностей [5]. В.Стефаненко вважає, що дистанційне навчання у вищій школі

дозволяє забезпечувати високий рівень інтерактивності навчання, що є одним з основних показників якості цієї системи. Інтерактивність у дистанційному навчанні зумовлює необхідність індивідуального підходу до тих, хто навчається, у процесі навчання, а також технічне забезпечення інтерактивності комунікацій. Це потребує визначення тих критеріїв індивідуалізації, які сприятимуть підвищенню результативності навчання на відстані [4].

Дистанційне навчання вносить у навчальний процес риси мобільності і динамічності, дозволяє враховувати індивідуальні й фізіологічні особливості та навчально-пізнавальні можливості слухачів. До переваг такої форми навчання можемо віднести:

- відсутність обов'язкових жорстких рамок, що регламентують навчальний процес;
- самостійна організація часу, відведеного на навчання;
- можливість інтерактивної взаємодії між викладачем і студентом у діалоговому режимі, що дає можливість оперативно вирішувати проблемні ситуації, пов'язані з навчальним процесом;
- можливість навчання в зручний для слухача час;
- необмежений доступ до дидактичних матеріалів, розміщених у мережі Інтернет;
- можливість тестування знань у дистанційному режимі;
- можливість використовувати особистісно-орієнтований підхід практично на всіх етапах навчання.

Крім того, позитивною особливістю дистанційного навчання ми рахуємо його можливість інтеграції з очною формою, що може бути використане, наприклад, на перших етапах формування у слухачів навичок використання інформаційно-комунікаційних засобів для подальшого навчання.

Однією із специфічних характеристик дистанційного навчання є те, що воно побудоване, в основному, на принципах інформатизації освіти і широкому застосуванні ІКТ.

Як ніяка інша, технологія дистанційного навчання інтегрує комп'ютер і глобальні комунікації, користуючись унікальним механізмом поширення інформації, незалежним від географічного положення і часу спілкування. Не меншого значення в системі дистанційного навчання набувають програмні засоби: текстові та графічні редактори, електронні таблиці, системи управління базами даних, гіпертексти, електронні мультимедійні, навчальні, інформаційні і контролюючі програмні комплекси.

Технології дистанційного навчання складаються з педагогічних та інформаційних. Педагогічні технології дистанційного навчання – це технології опосередкованого активного спілкування викладачів зі слухачами з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи слухачів зі структурованим навчальним матеріалом, представленим у електронному вигляді. Інформаційні технології дистанційного навчання – це технології створення, передачі і збереження навчальних матеріалів, організації і супроводу навчального процесу дистанційного навчання за допомогою телекомунікаційного зв'язку [2].

Технології дистанційного навчання включають індивідуалізований процес передачі та засвоєння

знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності педагогів-слухачів відповідного курсу. Такі технології можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки і комп'ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуальної. Вони надають можливість проводити дистанційне навчання за допомогою Інтернету; урізноманітнювати засоби спілкування слухачів і викладачів (електронна пошта, чат, форум, обмін файлами тощо); активізувати роль викладача і здійснювати повний контроль за процесом навчання; застосовувати багаторівневу систему тестування; поповнювати базу даних, накопичувати різнобічну статистику.

Інформаційно-комунікаційні технології, які активно застосовуються та засвоюються у процесі дистанційного навчання, надають вчителям, в тому числі і вчителям початкової школи, великий резерв технічної і технологічної підтримки, що вивільняє значну частину його часу саме для живого спілкування, і дають можливість зробити це спілкування навіть ближчим і людянішим, ніж раніше, замикають на собі велику частину контрольних функцій і оперативних реакцій на помилки. Звільнившись від задач безперервної дріб'язкової опіки, викладач дістає можливості бачити навчальний процес в цілому і приділяти індивідуальну увагу кожному учневі у міру необхідності.

Отже, при розгляді впровадження дистанційного навчання у післядипломну підготовку вчителів початкової школи необхідно виходити із сучасного розуміння професійних компетентностей вчителя. Так, наприклад, сьогодні ефективність і якість навчання визначається не тільки глибиною і міцністю оволодіння професійними знаннями, уміннями і навичками вчителів початкової школи, але і рівнем розвитку їх інформаційної культури, ступенем підготовки до використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі, тобто рівнем сформованості інформаційної компетентності. Серед її ключових компонентів, визначених науковцями, ми можемо виділити такі: отримання, опрацювання, подання інформації, перетворення її (читання, конспектування), мультимедійні технології, комп'ютерна грамотність; володіння електронними Інтернет-технологіями, здатність орієнтуватись в інформаційному просторі, водіти й оперувати інформацією відповідно до потреб ринку праці [1].

Для вчителя початкових класів проблема інформаційної культури ускладнюється ще й тим, що він працює з різнопредметним матеріалом: викладає математику, природознавство, письмо, читання, малювання, співи, уроки трудового навчання, організовує предметні ранки тощо. Тому, для його ефективної діяльності особливою вимогою є оптимізація системи інформаційного забезпечення, що сприяє повноті й оперативності інформації за рахунок інтеграції різноманітних ресурсів і використання метайнформації. Для ефективного використання вчителем початкових класів такої системи інформаційного забезпечення в професійній діяльності потрібно допомогти йому сформуванню високого рівня інформаційної культури.

Важливим є розуміння того, що зміст формування та вдосконалення інформаційної компетентності

вчителів початкових класів не повинно обмежуватися лише знаннями користувача інформаційно-комунікаційних засобів, але й включати в себе основи викладання курсу інформатики: знання технічних можливостей обчислювальної техніки, санітарних норм, техніки безпеки і правил користування персональними комп'ютерами; достатня орієнтація в програмному забезпеченні, як загальнозживаному, так і спеціально розробленому для школярів; володіння методикою використання нових технологій; форми і методи передачі відповідних знань, умінь та навичок молодшим школярам. У рамках дистанційної форми післядипломної освіти це вирішується за рахунок дистанційних курсів основ інформатики для вчителів

початкової школи.

Таким чином, розвиток сучасного суспільства вимагає від вчителів, особливо вчителів початкової школи, постійного підвищення та оновлення професійної компетентності. Дистанційне навчання надає можливість зробити таке підвищення неперервним, гнучким у часі, масовим та безвідривним від основної діяльності. При цьому, найбільш ефективним дистанційне навчання стає у тому випадку, коли у складі професійної компетентності активно розвивається інформатична компонента. А це, в свою чергу, дає можливість вчителям початкової школи викладати, крім основних предметів, ще й інформатику як у початковій, так і в середній школі.

Література та джерела

1. Головань М. Інформатична компетентність: сутність, структура та становлення // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2007. – №4. – С. 62-69
2. Кравчук О.М. Використання технологій дистанційного навчання для активізації пізнавальної діяльності студентів // Новітні комп'ютерні технології: матеріали ІХ Міжнародної науково-технічної конференції. Київ – Севастополь, 13-16 вересня 2011 р. – К.: Мінрегіон України, 2011. – С.182-183.
3. Ніколаєнко С. Роль післядипломної освіти у становленні вчителя // Коментар до Інформаційного збірника Міністерства освіти і науки України. – 2006. – №9.
4. Стефаненко П.В. Теоретичні і методичні засади дистанційного навчання у вищій школі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти". – К., 2002. – 37 с.
5. Хмель О.В. Дидактичні умови організації дистанційного навчання студентів фізико-математичних факультетів педагогічних університетів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09 "Теорія навчання". – К., 2006. – 20 с.
6. Шаповал Р.В. Сучасні проблеми та перспективи післядипломної освіти в Україні // Європейські перспективи. – №1. – ч.2. – 2011. – С.33-39.

Украинское общество на пути интеграции в европейское сообщество требует реформирования национальной системы образования, повышения профессиональной компетентности педагогического состава всех уровней, учителей начальной школы в том числе. Пути совершенствования форм и средств деятельности подразделений последипломного образования для достижения этой цели рассматриваются в статье.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, информатическая компетентность, последипломное образование, дистанционное образование.

The Ukrainian society towards integration into the European community requires reforming of the national educational system, improvement of professional competence of teachers of all levels, primary school teachers in particular. Ways of improving the forms and methods of postgraduate education units with this purpose have been considered in the article.

Key words: professional competence, information competence, postgraduate education, distance learning.